

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

VERSSZERKEZET, RÍMFORMA, SZÓHASZNÁLAT ÉS STÍLUSJEGYEK ÁTVÉTELE; VERSPARÓDIA

SZJSZT-13/2016

I. A megbízó által feltett kérdések

1. *Állapítsa meg, hogy a felperes keresetlevele mellékleteként csatolt, az alperes által írt 1. sz. vers szerkezetét, rímformáját, szóhasználatának stílusát figyelembe véve tekinthető-e a felperes édesanyjának ugyanazon a lapon szereplő, 1. sz. verse átírt, eltorzított változatának!*
2. *Állapítsa meg, hogy a felperesi keresetlevél mellékleteként csatolt, az alperes által írt 2. sz. vers szerkezetét, rímformáját, szóhasználatának stílusát figyelembe véve tekinthető-e a felperes édesanyjának ugyanazon a lapon szereplő, 2. sz. verse átírt, eltorzított változatának!*
3. *Válaszolja meg a szakértői testület a felperes által 5. számú beadványában feltett 5. és 6. számú kérdés első fordulatát (stílusjegyek tartalmazása)!*

II. Rövid tényállás

A megbízó a megbízásban a tényállást az alábbiak szerint foglalta össze röviden:

„A felperes keresetlevelében előadta, hogy 2015. évben értesült arról, hogy az alperes az édesanyja gyermekverseit átírja és ezekkel nagyközönség előtt szerepel. Álláspontja szerint az átírt versek durva, trágár stílusa sérti a felperes elhunyt édesanyjának hírnevét[,] becsületét. Előadta, hogy az alperes senkitől nem kért engedélyt a gyermekversek átírására. Előadta továbbá, hogy az alperes más szerzők műveit is az édesanyja sajátos stílusában átírja, és az édesanyja műveként jelöli meg műsorában.

Kereseti kérelmében kérte megállapítani, hogy az alperes megsértette az édesanyja mint szerző személyiségi jogát művei eltorzításával, kérte továbbá[, hogy] a bíróság állapítsa meg, hogy az alperes megsértette az elhunyt édesanyja kegyeleti jogát azzal, hogy saját és más szerzők műveit humoros formában az édesanyja műveinek tüntette fel, ezeket nyilvános rendezvényen előadta, és internetes fórumokon közzétette. Kérte továbbá az alperes jogsértés abbahagyására és további jogsértéstől eltiltásra kötelezését, elégtétel adására és ennek az alperes saját költségén történő, megfelelő nyilvánosság biztosítására kötelezését, a sérelmezett előadás internetes oldalról történő eltávolításra kötelezését, sérelemdíj megfizetésére kötelezését.

Az alperes a felperes keresetét ténybelileg vitatja és kérte annak elutasítását.”

III. Válasz az 1–3. kérdésre

1. Az eljáró tanács előzetesen jelzi, hogy a megbízó által feltett kérdésekre tekintettel nem foglal állást a jogvita olyan elemeiben, amelyek az alperes vitatott verseinek az előadásával, azok esetlegesen a kegyeleti jog megsértését előidéző durvaságával, trágárságával kapcsolatosak, illetve azzal a ténykérdéssel összefüggésben, hogy az alperes a felperes elhunyt édesanyjának a versei, illetve a felperes elhunyt édesanyja nevének a használatára bárkitől is kért-e engedélyt. A szakvélemény a feltett kérdésekre tekintettel kizárólag azt vizsgálja, hogy a forrásművek és az alperes vitatott művei között szerkezetüket, rímformájukat, szóhasználatukat és stílusjegyeiket tekintve megállapítható-e bármilyen, szerzői jogilag releváns összefonódás, amely a szerzői jogi jogsértést megalapozza.

2. A megbízó a peres felek versei szerkezetének, rímformájának, szóhasználatának és stílusjegyeinek elemzését várja a Szerzői Jogi Szakértő Testülettől (SZJSZT). Bár a testületnek az irodalom művelői is a tagjai, a testület hatásköre a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) rendelkezéseinek az értelmezésére terjed ki. Ennek megfelelően az alábbi szakvélemény elsőként megvizsgálja, tekinthetők-e a peres felek versei műnek; amennyiben igen, akkor az alperes az Szt. értelmében felhasználta-e a felperes elhunyt édesanyjának a verseit; avagy a szerzői jog szabályai között lehetőség nyílik-e a forrásművek egészének vagy egy részének szabad felhasználására.

3. A felperes által megjelölt versek egészében véve egyértelműen egyéni, eredeti jellegű művek. *Ezek szerkezetét, rímformáját, szóhasználatát és stílusjegyeit ugyanakkor a szerzői jog alapján nem illeti védelem.* Az Szt. 1. § (6) bekezdése alapján ugyanis a szerzői jogi védelem egyrészt nem terjed ki az ötletekre, a tényekre, s mint ilyen a szerkezet, a rímforma, a szóhasználat és a stílusjegyek nem tekinthetők kizárólag egyetlen embernek fenntartható, monopolizálható ismérveknek. Kijelenthető, hogy a felperes elhunyt édesanyját megelőzően más alkotók is alkalmaztak már a két érintett versben is használt rímformákat vagy épp szavakat. A szerzői jog kizárólag azokat az egyéni, eredeti műveket részesíti védelemben, melyek a szerző saját szellemi alkotásai, és amelyeket nem más, korábban már létező előképekből vett át szolgai módon. Összefoglalóan elmondható tehát, hogy a felperes elhunyt édesanyjának érintett versei a költő egyéni, eredeti alkotásai, mivel a költő a mondandóját saját választásai szerint kialakított formában hozta létre. Ugyanakkor az e műben megjelenő formai – és nem tartalmi – alkotóelemek, mint például a megbízó által is megjelölt szerkezet, rímforma, egyes szavak használata, stílusjegyek, nem részesíthetők a felperes elhunyt édesanyjának javára jogvédelemben.

4. Az alperes által írt, a felperes által vitatott két vers ugyancsak egyéni, eredeti jellegű műnek tekinthető, melyet a témaválasztáson felül e témák – gunyoros, humoros – kidolgozásában, a kifejezés egyéniségében és egyediségében érhetünk tetten.

5. Az alperes és a felperes elhunyt édesanyjának két-két versének közös keresztmetszete a következő:

- megegyező címadás az 1. sz. versek esetén,
- a felperes elhunyt édesanyjának 2. sz. verse első két sorának („Színes ceruzával / rajzoltam egy képet”, mely a versben A és B rímként jelenik meg) és az alperes 2. sz. verse első sorának („Színes ceruzával rajzoltam egy képet”, mely ez utóbbi versben A rímként jelenik meg) szó szerinti egyezősége;
- olyan szavak egyezősége, mint „édesanyám”, „reggel”, „rajzoltam”, „tudna” és „tudom”, „ünnepeljük” és „ünnepelék”, „e napon”.

6. Az eljáró tanács meglátása szerint az alperes a felperes elhunyt édesanyjának verseit az Szjt. előírásai szerint nem használta fel, vagyis annak nem többszörözte az egészét vagy bármely egyéni, eredeti jellegű részletét. Hasonlóképp, az alperes nem is dolgozta át a forrásműveket, vagyis nem a felperes elhunyt édesanyjának a verseiből hozta létre a saját egyéni, eredeti műveit. *Amennyiben az alperes a forrásművekhez nyúlt, azokat csakis ötletek átvétele, inspiráció gyűjtése, valamint a szakvélemény által nem vizsgált, a nyilvános előadások humoros közegének a megteremtése érdekében tette.* Az alperesi magatartás tehát nem eredményezte a forrásművek átírását, eltorzítását.

7. Az eljáró tanács indokoltnak látja felhívni az Európai Unió Bíróságának 2014-ben a C-201/13 számú ügyben hozott előzetes döntését. A *Deckmyn-ügy* az Európai Unió 2001/29/EK (infosoc) irányelvének az 5. cikk (3) bekezdés k) pontjában rögzített, paródiacélú korlátozásának/kivételének az értelmezésével kapcsolatban rögzítette, hogy az uniós jog alapján megengedettnek kell tekinteni az olyan felhasználásokat, ahol a másodlagos mű valamely korábbi mű segítségével, de nem azt kigúnyolva hoz létre egy paródiát. Ez az ún. „*parody with*” lehetőség, mely független a „*parody of*” paródiától, amelynek értelmében csak az a felhasználás volna elfogadható, amely a forrásmű kritikáját adja. Bár az Szjt. *expressis verbis* nem utal a paródiára, ám a paródiák készítését a szerzői joggyakorlat és a kommentárium is megengedhetőnek tartja.

8. A Szerzői Jogi Szakértő Testület irányadó 16/2008-as számú szakvéleménye szerint:

„A magyar szerzői jogban a ’valódi’ paródia azért nem engedélyköteles felhasználás, mert ugyan a parodizált mű által ösztönzött új mű elvileg annak átdolgozása lenne, de az ’eredeti mű vonásainak új – túlzó – vonásokkal való kiegészítésében és szembeállításában’, az eredeti műtől való ilyen jellegű eltávolítottságában nyilvánul meg sajátos jellege, és ezért a kizárólagos jog alóli kivétele.

A ’valódi’ paródia alapesete a stílusparódia [ez felelne meg az infosoc-irányelv 3. cikk k) pontja szerinti ’pastiche’-nak (stílusutánzat)], amely egyáltalán nem használja fel a parodizált művet, csak annak stílusát, egyes formai vonásait adja vissza eltúlozva (pl. Karinthy Frigyes: Így írtok Ti). A ’valódi’ paródia határán belül marad a parodizált mű olyan,

az átdolgozáshoz közel eső felhasználását megvalósító paródia is, amelyben a parodizált művel való művészi vita, a parodizált és a parodizáló mű ellentéte, az arról való kritikai, új alkotásban megnyilvánuló véleménynyilvánítás miatt nem esik a paródia létrehozása az engedélyköteles felhasználások körébe. Más mű hírnevének 'meglovagolása' az előbb említett vonások nélkül azonban akkor sem esik a paródia körébe, ha a parodizálónak szánt új mű (műrész) netán humoros, és eltúlozza a felhasznált mű egyes vonásait. Ekkor a parodizált mű jelentős részét, vagy egy közös mű teljes műrészét átveszi az új mű (pl. védett zenemű dallamára új szöveg írása).¹

9. A szerzői jog Nagykomentárja a paródiával összefüggésben a következőket rögzíti:

„A paródia ugyanis szükségképpen jól felismerhetővé teszi a parodizált művet. Hatása az eredeti mű vonásainak új – túlzó – vonásokkal való kiegészítésében, sőt szembeállításában van. A paródia az eredeti művel való tartalmi vagy művészi vitatkozás, ellentét, aminek során az eredetinek közvetve a valótól eltérő tartalmat, formát is tulajdonítanak és ez váltja ki a komikus hatást. Ennek ellenére a parodizáló művek – ha bennük egyrészt az eredeti mű elhalványul és főleg csak az egyéni stílus ismerhető fel, másrészt ezekkel szemben lényeges új egyéni, eredeti vonások kerülnek túlsúlyba – új, független alkotásoknak minősülhetnek. (Például Karinthy Frigyes 'Így írtok Ti' paródiái.)”²

10. Az SZJSZT imént idézett szakvéleményének, valamint az irányadó kommentárnak a fényében megerősíthető, hogy *a jelen szakvéleménnyel érintett művek legfeljebb a stílusparódia erejéig állnak egymással átfedésben.*

11. Ugyancsak fontos hangsúlyozni, hogy a magyar jogrendben a véleménynyilvánítás és a művészet szabadsága alkotmányos alapjog.³ Mindez a jelen esetben azt jelenti, hogy az alperes mindaddig szabadon véleményt formálhat, akár mások által korábban megverselt gondolatokat illetően, s teheti mindezt humoros, gunyoros, sőt akár trágár formában is, amíg ezzel csupán saját, adott esetben művészi véleményének ad hangot, illetve nem sérti mások alapvető jogait.⁴ Az eljáró tanács fent ismertetett álláspontja szerint a felperes szerzői jogai nem sérültek, így ezen az alapon az alperessel szemben eljárásnak nincs helye. A fent említett *Deckmyn*-döntésben az EUB is kitért arra, hogy a paródiacélú felhasználás csak addig megengedett, amíg mások alapvető jogainak a sérelmével nem jár. A *Deckmyn*-ügyben az EUB úgy látta, hogy a kérdéses másodlagos mű a diszkrimináció tilalmának potenciális megsértésével szemben állhat egyes kisebbségek alapvető jogaival (aminek az elbírálására a tagállami bíróság jogosult).⁵ A jelen ügyben ilyen veszélyt legfeljebb az alperes azon előadá-

¹ Lásd: SZJSZT-16/2008 – Reklámozás céljából megrendelt mű felhasználása: http://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenyek_pdf/szjszt_szakv_2008_016.pdf.

² Gyertyánfy Péter (szerk.): Nagykomentár a szerzői jogi törvényhez. Wolters Kluwer, Budapest, 2015, p. 225.

³ Magyarország Alaptörvénye IX. és X. cikk.

⁴ Magyarország Alaptörvénye IX. cikk (4) bekezdés.

⁵ C-201/13 – Johan Deckmyn és a Vrijheidsfonds VZW v. Helena Vandersteen és társai, ECLI:EU:C:2014:2132, 29–32. pont.

si módja válthat ki, amely a felperes elhunyt édesanyjának kegyeleti jogait sértheti. Ennek vizsgálata azonban a megbízó által feltett kérdések tükrében nem képezi a jelen szakvélemény tárgyát.

Dr. Gyertyánfy Péter, a tanács elnöke
Dr. Mezei Péter, a tanács előadó tagja
Dr. Vámos Miklós, a tanács szavazó tagja

* * *

ÉPÍTÉSZETI ALKOTÁS TERVÉNEK JOGOSULATLAN FELHASZNÁLÁSA

SZJSZT-22/2016

I. A megkeresés és a tényállás

A kirendelő törvényszék által összefoglalt, a szakértői vélemény elkészítéséhez szükséges legfontosabb adatok (kiemelés a törvényszéktől).

A bíróság által tárgyalt perben a felperesek az alperesekkel szemben szerzői jogi és személyiségi jogi igényeket érvényesítenek. Azt állítják, hogy a harmadrendű alperes az építész jogelődjük által 1996-ban készített tervek felhasználását jogosulatlanul engedélyezte az elsőrendű és másodrendű alperesnek, akik – mint közös beruházók – ebből következően ugyancsak jogosulatlanul adtak tervkészítésre irányuló megrendelést a negyedrendű alperes részére, melynek eredményeként a negyedrendű alperes részéről eljáró ötödrendű alperes tervező jogellenesen használta fel az építész által készített tervekben foglaltakat, a reá jellemző formákat és műszaki megoldásokat, ugyanakkor e jogellenes felhasználás során a szerkezeti felépítést és az anyaghasználatot illetően a tervektől eltért, ezáltal az elkészített mű – borturisztikai célú épület kilátótoronnyal és támfallal – nemcsak *jogosulatlanul felhasznált tervek alapján valósult meg, hanem ellentétben áll az építész szellemi örökségével és alkotói elveivel is, másrészt aki arra rátekint, a művet az építész elrontott munkájának nézi.*

A felperesek által kihallgatni kért, szakértelemmel rendelkező tanú a 2016. május 20. napján tartott tárgyaláson azt vallotta, „én úgy gondolom, hogy az építész tervezési jegyei az épületen megjelennek, pl. *a torony és a mögötte lévő centrális tér arányai* egyértelműen olyanok, amelyek az építész organikus építészetére voltak jellemzőek”. Emellett *a fiatornyok is jellemzőek az építészetére; ezek a kúpos vagy gúlarendszerből kiemelkedő, feltartott kéz formára hasonlító, függőleges élék nélkül határolt kúpos szerkezetek*”. A tanú szerint ezek azok a ki-mondottan az építész építészetére jellemző jegyek, amelyek a kész művön is megjelennek.

Az alperesek a szerzői jogi jogsértést vitatják. Az ötödrendű alperes ugyanezen a tárgyaláson, személyes meghallgatása során elmondta, hogy a harmadrendű alperestől az építész által készített építési engedélyezési terv bizonyos elemeit valóban *megkapta*, a harmadrendű alperesnek – mint az elsőrendű alperes és a másodrendű alperes megrendelők támogatójának – az volt a kérése, hogy a mű tartalmazzon az építéshez köthető motívumokat. Ennek a kérésnek eleget téve ezeket a motívumokat beépítette a tervbe, de teljesen jóhiszeműen járt el. Amikor viszont később, a tanú jelentkezése után kiderült, hogy a formai elemek támadhatók, azonnal kezdeményezte, hogy a sajtóban töröljék a korábbi (az építészre utaló) nyilatkozatokat, és azt is, hogy ezeket a formai elemeket tüntessék el. A *formai változtatásokat ezt követően végrehajtották*; az építmény akkor még olyan állapotban volt, hogy ezeket korrigálni is lehetett. A létrehozott mű tehát nem hasonlít az építész tervére; az igaz, hogy az építészhez köthető formavilág bizonyos elemei abban megjelennek, de ez nem azt jelenti, hogy hasonlít az általa készített tervre. Az *építési engedélyt ennek megfelelően módosították*; nem az építész féle tervben szereplő, hanem egy másik motívumrendszer jelenik meg a módosított tervben – az a motívumrendszer, amely az építészhez köthető tervben megjelenik, a kész művön nem látható. A mű egyébként még nem teljesen befejezett; a kiviteli tervekben szereplő motívumok a kész építményen még nem jelennek meg.

A Szerzői Jogi Szakértő Testület kirendelését a felperesek kérték a szerzői jogi jogsértés tényének megállapításával összefüggő szakkérdések megválaszolása iránt.

A törvényszék által feltett, az SZJSZT által megválaszolendő szakkérdések

- T/1. *Melyek azok, az építész által készített tervben foglalt egyéni, eredeti jellegű, a szerző szellemi tevékenységéből fakadó jegyek, amelyek e jellegük alapján szerzői jogi védelem alá esnek?*
- T/2. *E jegyek közé tartoznak-e a felperesek által állított jellemzők (a torony és a mögötte lévő centrális tér arányai, illetve a fiatornyok)?*
- T/3. *Az építész által készített tervben foglalt egyéni, eredeti jellegű, szerzői jogi védelem alá eső jegyek megjelennek-e az ötödrendű alperes által készített, végleges (módosított) építési, engedélyezési, illetve végleges (módosított) kiviteli tervekben?*
- T/4. *Az építész által készített tervben foglalt egyéni, eredeti jellegű, szerzői jogi védelem alá eső jegyek megjelennek-e az elkészült művön annak jelenlegi állapotában?*
- T/5. *A szakértő testület szíveskedjen válaszolni a felek által feltett kérdésekre is, de kizárólag azokra, amelyek a bíróság által feltett kérdésekkel szorosan összefüggenek, illetve amelyek nem jogkérdések (a felperes képviselője által, 2016. július 8. napján benyújtott 38. számú előkészítő iratban feltett 2–7. kérdés, valamint a 8. pontban foglalt második kérdés egyértelműen jogkérdés, az azokra adott választ a bíróság kifejezetten megtiltja)!*

A felperes kérdései

A Szerzői Jogi Szakértő Testületnek – a korábbiakban már feltett kérdéseink mellett, amelyeket továbbra is fenntartunk – az alábbi, további kérdéseket indítványozzuk feltenni.

F/1. *Tekintettel arra, hogy első- és másodrendű alperesek több tervet is engedélyeztettek, amelyeket az építési hatóság jogerősen engedélyezett, mindegyik engedélyezett terv vonatkozásában kérjük megválaszolni, hogy megállapítható-e a tervek azonossága, illetőleg megállapítható-e, hogy a negyed- és ötödrendű alperesek mindkét tervdokumentációban felhasználták az építész terveit? Megállapítható-e az, hogy az építész és az elsőrendű felperes által készített eredeti tervdokumentáció alapján készült el a negyed- és ötödrendű alperesek által készített első tervdokumentáció, különös tekintettel arra, hogy maga a dokumentáció is tartalmazza (építész műszaki leírás 6. bekezdés) az alábbiakat: „Az épület az építész hagyatékát, és másutt meg nem épült munkáját idézi meg, az adott funkcióhoz igazítva”?*

Megállapítható-e az, hogy a módosított tervdokumentáció a módosítások ellenére ugyanúgy az elsőrendű felperes által készített eredeti engedélyezési terv felhasználásának és átdolgozásának minősül, különös tekintettel arra, hogy az ehhez az engedélyezési tervhez tartozó módosított építész műszaki leírás a következőket tartalmazza: „A fenti módosítások minimális szerkezeti változást okoznak a torony acélszerkezetében. Az alépítmények változatlanok maradnak (az alapozás és a kiállítótér vasbeton tartószerkezete már elkészült eredeti jogerős engedélyezési tervek alapján). ... A homlokzati megjelenés is minimálisan változik... A módosítások nem érintik sem a beépített alapterületet, sem a belső elrendezést...”?

F/2. *Megvalósul-e a szerzői jogi jogsértés (jogosulatlan felhasználás, illetve átdolgozás) abban az esetben, ha az ilyen módon készített tervdokumentációt az építési hatósági engedélyezési eljárásában felhasználják, az építési hatóság a beadott dokumentáció alapján a jogerős építési engedélyt megadja, majd utóbb nem ezt a tervdokumentációt valósítják meg, hanem az engedélyesek – a lényegi elemeket megtartva – annak módosítását kérik, a módosított terveket engedélyeztetik, és az épületet a módosított engedély alapján építik meg?*

F/3. *Megvalósul-e a jogsértés, ha az 1996-ban, az akkori építési szabályoknak megfelelő engedélyezési tervet 2014-ben, illetve 2015-ben a hatályos építési szabályoknak megfelelően korszerűsítve használják fel, illetve dolgozzák át? Ennek a kérdésnek azért van jelentősége, mert a harmadrendű alperesi védekezés szerint azért nem követhettek el jogsértést az alperesek, mert az elsőrendű felperes által készített eredeti engedélyezési tervek nem felelnek meg a 2014. és 2015. évi jogszabályoknak, alkalmatlanok voltak a felhasználásra és az átdolgozásra.*

F/4. *Megvalósul-e a jogsértés, ha a jogtulajdonos engedélye nélkül pályáznak az engedély nélkül felhasznált és átdolgozott művel a LEADER pályázaton?*

- F/5. *Jogsértést jelent-e az építész nevének engedély nélküli felhasználása az építési hatósági engedélyeztetési eljárás során?*
- F/6. *Jogsértést jelent-e az építész nevének engedély nélküli felhasználása a LEADER pályázat során?*
- F/7. *Megállapítható-e az ügyben a fentiekben nevesítetteken kívül további szerzői jogi jogsértés, és ha igen, akkor az konkrétan mi?*
- F/8. *Megállapítható-e a negyed- és ötödrendű alperesek által készített bármelyik tervdokumentáció egyéni, eredeti jellege; ha igen, akkor mely részében? Ha jogosulatlan átdolgozás eredményeként jött létre az építészeti alkotás, akkor megállapítható-e a szerzőtársi viszony; ha igen, akkor milyen arányban?*
- F/9. *Amennyiben a Szerzői Jogi Szakértő Testület szükségesnek tartja, kérdés nélkül is tegye meg további észrevételeit!*

A felperes által a 21. sz. beadványban (sorszám nélkül) feltett kérdések

- F/10. *Megállapítható-e a tervek azonossága, illetőleg megállapítható-e, hogy a negyed- és ötödrendű alperesek a borozó-kilátó tervezése során felhasználták az építész terveit?*
- F/11. *Alkalmas-e a tervek alapján megvalósult épület az építész szakmai jó hírvének sérelmére, hiheti-e azt az épületre néző átlagember, hogy az egy rosszul sikerült, az építészhez köthető mű?*
- F/12. *Melyek azok a változtatások, amelyek az eredeti mű tervezési célkitűzései lényeges megváltoztatásának minősülnek? E körben az SZJSZT értékelje a funkcionalitás megváltoztatását is!*
- F/13. *Az eredeti tervek külső megjelenését hogyan befolyásolták az átdolgozások?*
- F/14. *Az eredeti tervek és az alperesi engedélyezési-kiviteli és megvalósulási tervek az eredeti tervek átdolgozásának minősülnek?*
- F/15. *Kitől, illetve kiktől lett volna szükséges az alpereseknek felhasználási engedélyt kérni?*

Az első- és másodrendű alperesi kérdések

- A/1. *Egy építészeti alkotás különböző részeinek egymáshoz viszonyított aránya minősíthető-e olyan egyedi jellegzetességnek, hogy az szerzői jogi védelmet érdemeljen?*
- A/2. *Egy nagy torony mellé elhelyezett két ún. fiatorony léte minősíthető-e olyan egyedi jellegzetességnek, hogy az szerzői jogi védelmet érdemeljen?*
- A/3. *Egy átlagos szemlélő szempontjából, aki nem ismeri a megvalósult építészeti alkotás megépítésének körülményeit és a jelenlegi jogvitát – vagyis nem azzal a prekoncepcióval keresi fel a helyszínt, hogy ez „egy elrontott, az építészhez köthető mű” – van-e olyan jellegzetessége a megvalósult épületnek, amelyből arra lehetne következtetni, hogy a műnek egyáltalán valami köze van az építészhez?*

A/4. *Az építész eredeti tervei és a megvalósult épület összehasonlításának eredményeképpen van-e a megvalósult épületnek olyan jellegzetessége, amelyről egyértelműen megállapítható lenne, hogy az az építész eredeti tervein alapul?*

A negyed- és ötödrendű alperesi észrevételek (kérdések)

A/5. *Alapvetőkérdés álláspontunk az, hogy először is azt kell tisztázni, milyen magatartáshoz köthető a szerzői jogsértés, konkrétan az átdolgozás mint jogsértés vizsgálata.*

A/6. *Értve ez alatt, hogy*

- *a tervek egyszerű akár általam mint jogi képviselő által történt otthoni átrajzolása is átdolgozásnak minősül, vagy ennél több kell hozzá,*
- *vagy átrajzolást követően azt be kell-e nyújtani engedélyezésre, és ez elég-e hozzá,*
- *vagy jogerős építési engedélyt kell kapni ezekre a tervekre,*
- *vagy kiviteli terveket is meg kell-e rajzolni ahhoz, hogy megvalósuljon a jogsértés,*
- *vagy csak akkor valósul-e meg a jogsértés, ha az épületet meg is építik.*

A/7. *A kérdés tehát az, hogy melyik fázistól kell vizsgálni a jogsértés tényét?*

A/8. *Tisztázni kell, hogy megvalósult-e jogellenes magatartás, és ha megvalósult, az miben áll, mi a jogellenes magatartás.*

A/9. *Van-e jelentősége annak, hogy a felperesek által megjelölt, az építész nevéhez fűződő tervek milyen tervezési fázisban voltak, és azok közül mi került átadásra a harmadrendű alperesnek?*

A/10. *Miután a felperesi oldal átdolgozni vélt tervei alapján semmilyen épület nem épült meg, mit értünk az alatt, hogy „rosszul sikerült az építéshez köthető mű?”*

A/11. *Egy építészeti mű mikortól lesz és mihez képest lesz rosszul sikerült?*

II. A Szerzői Jogi Szakértő Testület eljárásának jogszabályi alapja

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) 101. § (1) bekezdése alapján szerzői jogi jogvitás ügyben felmerülő szakkérdésekben a bíróságok és más hatóságok szakvéleményt kérhetnek a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala mellett működő szakértő testülettől.

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet (a továbbiakban: kormányrendelet) 1. § (1) bekezdése szerint a szakértő testület az Szt. 101. § (1) és (3) bekezdésében megjelölt ügyekben szakértői véleményt ad bírósági vagy hatósági megkeresés vagy megbízás alapján. (2) E rendelet alkalmazásában szerzői jogi jogvitás ügy az Szt.-ben szabályozott szerzői, szomszédos és adatbázis-előállítói jogok érvényesítésével összefüggő bármely jogvita.

A fenti jogszabályok alapján a jelen szakvélemény alapját képező peres ügy szerzői jogi jogvitás ügynek minősül, az eljáró bíróság és a felek által feltett egyes kérdések szakkér-

désnek minősülnek, a szakértő testület szakvéleményét a törvényszék kérte, így a szakértő testület a jelen ügyben eljárhat.

A kormányrendelet 8. §-ának (1) bekezdése szerint az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást, nem tart helyszíni szemlét és nem idézhető.

Az eljáró tanács rögzíti, hogy az eljáró tanács tagjai a jelen szakvélemény alapjául szolgáló perben részes felekkel összeférhetetlenséget eredményező viszonyban nem állnak, szakértői véleményüket függetlenül, befolyásmentesen alakították ki.

A törvényszék a megkereséshez csatolta a polgári ügy aktáját, amely tartalmazza a felek eddigi peres előadásait és csatolt okirati bizonyítékait.

Az eljáró tanács előjáróban megjegyzi, hogy az építész által tervezett építészeti alkotás tervrajza 1995-ben, tehát a szerzői jogról szóló 1969. évi III. törvény (a továbbiakban: rSzt.) hatálya alatt keletkezett. Azonban az Sztj. 107. § (1) bekezdése alapján⁶ az rSzt. kizárólag a hatálya alatt kötött felhasználási szerződésekre marad továbbra is irányadó, minden más kérdésben az Sztj. rendelkezéseit kell követni, ezért az eljáró tanács szakvéleményében az Sztj.-re hivatkozik.

III. A tanácsnak a törvényszék és a felek által feltett kérdésekre adott válaszai

T/1. Melyek azok, az építész által készített tervben foglalt egyéni, eredeti jellegű, a szerző szellemi tevékenységéből fakadó jegyek, amelyek e jellegük alapján szerzői jogi védelem alá esnek?

Az Sztj. 1. § (1) bekezdése szerint a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat. (2) Szerzői jogi védelem alá tartozik – függetlenül attól, hogy a törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen: *k*) az építészeti alkotás és annak terve, valamint az épületegyüttes, illetve a városépítészeti együttes terve.

Az építészeti alkotásokra is vonatkozik az Sztj. 1. §-ának (3) bekezdése, amely egy alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján részesít védelemben. A törvény rögzíti azt is, hogy a védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől. A műnek tehát az alkotó saját szellemi alkotásának kell lennie, úgy egyéni jelleg, mint eredetiség szempontjából.

Az SZJSZT több korábbi szakvéleményében vizsgálta az egyéni jelleg és az eredetiség kérdését, és rámutatott, hogy az alkotás lényegében akkor *egyéni*, ha az adott körülmények között lehetőség van többféle kifejezési módra, és ezek közül a szerző egyéni módon valósítja meg azok egyikét vagy másikat, és *eredeti*, ha az nem csupán valamely már meglévő alkotás szolgai másolata.

⁶ 107. § (1) E törvény 1999. szeptember 1-jén lép hatályba; rendelkezéseit a hatálybalépését követően megkötött felhasználási szerződésekre kell alkalmazni.

A szerzők lehetőségei műtípusonként eltérőek. Az építészeti alkotások vonatkozásában megállapítható, hogy „a mű formájának egyik feladata a külvilág számára való érzékelhetőség, megjelenés biztosítása és a mű azonosításának lehetővé tétele. Nyilván másként jelentkezik az eredetiség egy tervezőnél, mint egy festőnél. A tervezőnek a fizikai törvények és építészeti előírások szűkebb mozgási teret engednek, mint a képzőművészeti alkotásokat létrehozó szerzőnek.”⁷

Mindezek alapján az eljáró tanács véleménye szerint az építész által tervezett épület terve nem „újszerűsége”, illetve a stílusára jellemző jegyek miatt áll szerzői jogi védelem alatt, hanem azért, mert az adott körülmények között a tervezőnek volt lehetősége (a feladat teret hagyott a választásra) és tehetsége az építészeti gondolatot egyéni, eredeti módon kifejtetni. Ez a konkrét, kifejtett forma a szerzői jogi védelem közvetett tárgya.

Ami az építészeti gondolatot illeti, idézzük a művész sorait: „A templom tornyait ölelő 'jegyenék' közül előre néző szemek a fába költözött lélek formái. Ezekből az ablakszemekből árad a harangszó. A tornyok kilengése a szélben a szerkezetek tőrésátháráig lehetséges, a csúcsonál körülbelül 1,5 méter. A szélben hajladozó jegyenékekkel ölelt zengőszemű tornyok áldozatra szólítják fel az élő világot. Ezt célozta a siófoki templom, s a temesvári, sepsiszentgyörgyi tornyok is. A templomhajó domború gerince és bordái a mellkasbelső, a tüdő és szív, a 'lélek'-zés helyét jelenítik meg, ahol megindul a lélek az áldozathozatal előtt.”⁸

A szóban forgó tervben az egyéni, eredeti gondolat kifejtés különösen a következőkben nyilvánul meg: az alaprajzban, a tömeg- és homlokzatkialakításban, a belső terek méretezésében és egymáshoz való viszonyában, az anyaghasználatban, a földbe süllyesztett, felülről megvilágított központi tér arányaiban és formájában. Egyéni, eredeti továbbá: a torony tömege és kontúrjai, csúcspdízítése, a két fiatorony elhelyezése, alakja, méretezése, csúcspdízítése, anyaghasználat (fedése).

T/2. E jegyek közé tartoznak-e a felperesek által állított jellemzők (a torony és a mögötte lévő centrális tér arányai, illetve a fiatornyok)?

Az Sztj. 1. § (6) bekezdése szerint valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek. Így egyes építészeti megoldások gyakori alkalmazása nem teszi azokat mások számára engedélykötelessé.

Az ötleten, elgondoláson túl a még védelem alatt álló szerzői művek vagy azok stílusa is szabadon használható ihletként. Ha megállapítható az alkotáshoz ösztönzést adó műtől való kellő távolság, azaz nem történik szolgai másolás, és nem is az eredeti mű átdolgozása valósul meg, akkor az eredeti szerző hozzájárulása nem szükséges. Más műtípusban történő használat esetén ez a kellő távolság általánosságban megállapítható,⁹ de azonos műtípu-

⁷ SZJSZT-38/2001 – Épület átalakítása során felmerülő egyes szerzői jogi kérdések: https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenek_pdf/szjszt_szakv_2001_038.pdf.

⁸ A Felső-krisztinavárosi templom terve. Országépítő, 2005. 1. sz., p. 8.

⁹ Gyertyánfy: i. m. (2), 29. §-hoz.

soknál sem ritka. Mivel szerzői jogi értelemben nem történik felhasználás, ezért a szerző engedélyének hiánya nem vezethet jogsértéshez.

Kétségtelen, hogy az építész iskolateremtő, nagy hatású építész volt. Építészeti elvei és megoldásai – stílusjegyei – több bel- és külföldi építész munkáiban tetten érhetők. Mindazonáltal az építész „stílusa” nagyban építkezik az előző korok építészeti megoldásaiból, és figyelemmel van, az organikus építészetre általában jellemzően, a környezettel való harmóniára. Így a centrális tér az építészeket már évszázadok óta foglalkoztatja, a 16. században például a centrális templom számított a legtökéletesebb formának. A fiatorny használata sem sajátítható ki egy építész által, hiszen a fiatorny a gótikus építészet egyik jellemző motívuma, és a díszítés mellett statikai funkciója is volt, a külső homlokzati támpillérek leterhelését szolgálta. A fiatorny használata többek között Lechner Ödönnél és Kós Károlynál is megfigyelhető. Éppen ezért építészeti megoldások, elemek vagy arányok állandósult használata ugyan lehet stílussteremtő, de alkalmazásuk nem köthető a legtöbbet használó építész engedélyéhez. A stílus szerzői jogilag nem védett (nem védhető), így szabadon követhető.¹⁰

T/3. Az építész által készített tervben foglalt egyéni, eredeti jellegű, szerzői jogi védelem alá eső jegyek megjelennek-e az ötödrendű alperes által készített, végleges (módosított) építési, engedélyezési, illetve végleges (módosított) kiviteli tervekben?

Az eljáró tanács T/1–T/2. kérdésre adott válasza alapján stílusjegyek önmagukban nem állhatnak szerzői jogi védelem alatt. Az eredeti tervek egyéni, eredeti jelleget mutató, konkrét lényeges részeit kell vizsgálni, illetve azt, hogy ezek valamelyike megjelenik-e az alperes tervező végleges (módosított) tervében vagy terveiben.

Egyrészt az építész terve, másrészt a végleges (módosított) építési, engedélyezési és kiviteli tervek összevetéséből megállapítható, hogy az utóbb említett tervek az egyéni-eredeti kifejezés szempontjából lényeges elemekben azonosságot mutatnak az építész tervével – így különösen az alaprajzban, a tömeg- és homlokzat kialakításban, a belső terek méretezésében és egymáshoz való viszonyában, a földre süllyesztett, felülről megvilágított központi tér arányaiban és formájában. (A bemutatótér fedésének anyaga viszont eltérő.) Lényegében azonos a torony kontúrja, tömege, de eltérő, illetve hiányzik a csúcsdíszítés.

Az alperes tervei, illetve az épület eltér még annyiban, hogy nincsenek fiatornyok; az alaprajz, illetve az épület a földszinten kiegészült egy a szociális helyiségeket tartalmazó épületrésszel. Az alperes terve egyértelműen az építész tervének átdolgozása, mégpedig, az eljáró tanács építész tagjának véleménye szerint, hibás, elrontott átdolgozás.

¹⁰ Gyertyánfy: i. m. (2), 34. §-hoz.

T/4. Az építész által készített tervben foglalt egyéni, eredeti jellegű, szerzői jogi védelem alá eső jegyek megjelennek-e az elkészült művön annak jelenlegi állapotában?

Az épületen jelenlegi állapotában az építész 1996. márciusi tervének mint kétdimenziós műnek egyes, az egyéni, eredeti jelleg szempontjából lényeges elemei (tehát nem pusztán a „stílus”) jól láthatók háromdimenziós megvalósultságukban. Így különösen a főépület tömege és alakja (külső megjelenése), homlokzatának kialakítása.

Ad F/1.1.

Lásd T/3. kérdésre adott választ.

Ad F/1.2.

Lásd T/3. kérdésre adott választ.

Az F/2–F/7. kérdésre és az F/8. kérdés második mondatára a törvényszék megtiltotta a válaszadást.

Ad F/8.

Lásd az eljáró tanács T/1–T/3. kérdésre adott válaszait.

Ad F/9–F/10.

Lásd T/3. kérdésre adott választ.

Az F/11–F/12. és az F/15. kérdésre a törvényszék megtiltotta a válaszadást.

Ad F/13.

Lásd T/3. kérdésre adott választ.

Ad F/14.

Lásd T/3. kérdésre adott választ.

Az első- és a másodrendű alperes kérdéseire adott válaszok

Ad A/1.

Lásd a T/1. kérdésre adott választ.

Ad A/2.

Lásd a T/2. kérdésre adott választ.

A/3. Egy átlagos szemlélő szempontjából, aki nem ismeri a megvalósult építészeti alkotás megépítésének körülményeit és a jelenlegi jogvitát – vagyis nem azzal a prekoncepcióval keresi fel a helyszínt, hogy ez „az építész egy elrontott műve” – van-e olyan jellegzetessége a megvalósult épületnek, amelyből arra lehetne következtetni, hogy a műnek egyáltalán valami köze van az építészhez?

Önmagában az a tény, hogy esetleg egy átlagos szemlélő egy adott alkotást kinek tulajdonít, szerzői jogi relevanciával nem bír. Építész szakértői szemmel a megtekintett fényképek első benyomás alapján nem keltik azt a képzetet, hogy a megvalósult épület az építész műve lenne.

Ad A/4.

Lásd T/4. kérdésre adott választ.

A negyed- és ötödrendű alperes észrevételeire (kérdésekre) adott válaszok

A/5–A/11.

Ezek a kérdések jogkérdéseket érintenek, amelyekre a törvényszék a szakértő testület részére a válaszadást megtiltotta.

*Dr. Gyertyánfy Péter, a tanács elnöke
Dr. Legeza Dénes, a tanács előadó tagja
Szalay Tihamér, a tanács szavazó tagja*

* * *

WEBRÁDIÓK HONLAPJÁRA MUTATÓ INTERNETES LINKGYŰJTEMÉNY SZERZŐI JOGI MEGÍTÉLÉSE

SZJSZT-29/2016

A megkeresés és a tényállás

A megkereső a nyomozóhatóság előtt a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 385. § (1) bekezdésébe ütköző és az (1) bekezdése szerint minősülő szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése vétségének gyanúja miatt folyamatban lévő büntetőügyben a nyomozóhatóság 2016. október 10-én kelt határozatával szakértőként a Szerzői Jogi Szakértő Testületet rendelte ki.

A nyomozóhatóság megkeresésében összefoglalta a tényállást, és az eljáró tanács rendelkezésére bocsátotta a büntetőügy iratanyagát.

Általános megállapítások

A tanács a 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 8. § (1) bekezdése alapján a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakította ki szakértői véleményét, a tények megállapítására nem végzett külön bizonyítást.

I. A nyomozóhatóság által feltett kérdések

1. *Az átadott iratok alapján állapítsa meg a Szerzői Jogi Szakértői Testület, hogy a webrádiós linkgyűjteményt szolgáltató honlap működtetése a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény alapján engedély köteles tevékenységnek minősül-e?*
2. *A webrádiós linkgyűjteményt szolgáltató weboldalra a webrádió beregisztrálása a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény előírásaiba ütközik-e (jogsabályi helyre történő hivatkozással)?*
3. *A webrádiós linkgyűjteményt szolgáltató weboldal tekintetében a webrádióknak a honlapjára mutató linkek – köztük az érintett webrádióra mutató link – beágyazottságával kapcsolatban megállapítható-e – figyelemmel a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 80. §-ában foglaltakra – a nyilvánosságához történő közvetítés és/vagy rögzítés és/vagy rögzítés utáni többszörözés? Az ilyen felhasználás engedélyköteles nyilvánosságához történő közvetítésnek, esetleg az Szjt. 28. §-a szerinti egyidejű, változatlan és csonkítatlan továbbközvetítésnek minősül-e?*
4. *Kérem, határozza meg a szakértői testület, hogy kivel kell a felhasználói engedélyt megkötni, illetve kinek és milyen összegű jogdíjat, kinek a részére kell fizetni (jogsabályi helyre történő hivatkozással)!*
5. *A Szerzői Jogi Szakértői Testület egyéb észrevétele.*

II. Az eljárás sértettje által feltett kérdések

1. *Az érintett internetes rádióállomás jogdíjas zenékből, fizetett vásárolt hírekből, saját írásaiból, élő és konzerv gyártott műsoraiból, saját interjúiból, koncert és irodalmi műsor élőközvetítéseiből álló komplex műsorának továbbközlése szerzői engedélyköteles tevékenységnek minősül-e?*
2. *Szerzőijogdíj-fizetési kötelezettséget keletkeztet-e egy műsorszolgáltató műsorának továbbközlése, illetve más vállalkozás általi felhasználása?*
3. *Felhasználhatja-e engedély és jogdíjfizetés hiányában egy műsorszolgáltató streamjét egy másik vállalkozás jogszerűen?*

4. *Beregisztrálhatja-e egy gazdasági társaság, természetes személy vagy egyéb szervezet egy másik médium szellemi termékét, fizetett, gyártott és élő műsorát a jogtulajdonos engedélye és jogdíjfizetése nélkül?*
5. *Forgalmazhat-e egy médium egy másik műsorszolgáltató a lakosság részére létrehozott termékére mutató linket a jogtulajdonos engedélye és jogdíj fizetése nélkül?*
6. *Jogszerű-e a jogtulajdonos tudta és beleegyezése nélkül komplex műsort egy másik műsorszolgáltató internetes oldalára, a tulajdonos által ismeretlen környezetbe, idegen reklámok és tartalmak közé beregisztrálni, nagy nyilvánosság részére hozzáférhetővé tenni?*

A tanácsnak a nyomozóhatóság és a sértett által feltett kérdésekre adott válaszai

I/1.

Az eljáró tanács a feltett kérdést úgy értelmezte, hogy az a webrádiós linkgyűjtemény közzétételének engedélyköteles voltára kérdez rá, nem pedig arra, hogy a honlap létrehozása során általában kerültek-e szerzői művek (pl. grafika stb.) felhasználásra. Az ilyen módon pontosított kérdésre az eljáró tanács azt a választ adja: a hatóság által rendelkezésre bocsátott iratok alapján, illetve a webrádiós linkgyűjteményt szolgáltató weboldal megtekintése után megállapítható, hogy a webrádiós linkgyűjtemény közzététele a kirendelés tárgyát képező esetben a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Sztj.) alapján nem engedélyköteles tevékenység.

I/2.

A rendelkezésre bocsátott iratok, valamint a webrádiós linkgyűjteményt szolgáltató weboldal megtekintése után megállapítható, hogy az érintett webrádió regisztrálása a webrádiós linkgyűjteményt szolgáltató weboldalra, amely semmilyen, a szerzői jogi törvényben oltalom alá helyezett mű vagy teljesítmény felhasználásával nem járt, nem ütközik az Sztj.-be.

I/3.

A rendelkezésre bocsátott iratokban nem található adat, megállapítás arról, hogy a webrádiós linkgyűjteményt szolgáltató weboldalon az érintett webrádióra mutató linkről miként lehetett eljutni a webrádió oldalára, hogyan lehetett elérni annak adásfolyamát. A vizsgálati iratokban található Békéscsabán, 2016. október 6-án kelt feljegyzés mellékletében a webrádiós linkgyűjteményt szolgáltató weboldalra történő belépést követően készített képernyőmások találhatóak. Ezek bemutatják a webrádiós linkgyűjteményt szolgáltató weboldal kezdőoldalát, amelyen a különböző webrádiók vannak felsorolva, majd azt, hogy a kiválasztott rádió nevére kattintva „az adott rádió weboldalára navigál a program”, vagyis „az adott rádióállomás weboldala ami megjelenik (új lapon)”. Ezek alapján – valamint a webrádiós linkgyűjteményt szolgáltató weboldal meglátogatása után – megállapítható, hogy az olda-

lon található rádió nevére kattintva az adott rádió saját weboldalának főoldala jelenik meg, tehát a látogatónak egyértelmű, hogy nem a webrádiós linkgyűjteményt szolgáltató weboldalon találja a kiválasztott rádió műsorát, hanem azt a rádió saját weboldalán belül érheti el. Azzal, hogy a linkgyűjtemény az adott linkre kattintás eredményeként kizárólag átirányít a hivatkozott rádió saját weboldalának a főoldalára, és semmilyen más folyamatot nem indít el, nem valósul meg sem az Szjt. 80. §-a, sem pedig a 28. §-a szerinti felhasználás.

I/4.

Tekintettel a korábban kifejtettekre, mivel a linkgyűjtemény csupán átirányít a hivatkozott rádió saját weboldalának a főoldalára, és semmilyen más folyamatot nem indít el, így a hivatkozott rádió műsorának a szerzői jogi törvényben oltalom alá helyezett felhasználása nem valósult meg, felhasználás hiányában pedig sem engedély beszerzésére, sem pedig díjfizetésre nincs szükség.

I/5.

Az eljáró tanács egyéb észrevételt nem kíván tenni.

II/1.

Az érintett webrádió az Szjt. 80. § (1) a) pontja, továbbá (4) bekezdése alapján „saját műsort nyilvánosságához vezeték útján közvetítő szervezet”, így műsorának más rádió- vagy televízió-szervezetek, illetve vezeték útján a nyilvánosságához történő közvetítését végzők révén történő sugározásához, illetve nyilvánosságához közvetítéséhez az Szjt. 80. § (1) a) pontja, továbbá (4) bekezdése alapján szükség van a webrádió engedélyére. A webrádió saját műsorában a nyilvánosságához közvetített művek és kapcsolódó jogi teljesítmények sugárzásához, vezeték útján vagy egyéb módon – az eredetihez képest más szervezet közbeiktatásával – a nyilvánosságához történő egyidejű, változatlan és csonkítatlan továbbközvetítéséhez pedig az Szjt. 28. § alapján a műsorban felhasznált művek és teljesítmények jogosultjainak engedélyére, illetve a részükre történő díjfizetésre van szükség.

A nyomozóhatóság által rendelkezésre bocsátott iratok alapján, illetve a webrádiós linkgyűjteményt szolgáltató weboldal megtekintése után megállapítható, hogy a kirendelés tárgyát képező esetben nem történt az Szjt. 80. § (1) a) pontja és 28. §-a szerinti felhasználás.

II/2.

A műsorszolgáltató műsorának „továbbközlése” esetén az ezt megvalósító felhasználó, legyen az természetes vagy jogi személy, illetve vállalkozás vagy egyéb szervezet, a II/1. pontban kifejtettek szerint és körben köteles engedélyt kérni és jogdíjat fizetni.

II/3.

Az eljáró tanács a kérdést úgy értelmezte, hogy a „felhasználás” kifejezés itt az Szt. 80. vagy 28. §-a alá eső tevékenységeket jelent, a „műsorszolgáltató streamje” kifejezés pedig magát a műsort jelenti. Ezzel a pontosítással az eljáró tanács megállapítja, hogy amennyiben a felhasználás az Szt. 80. vagy 28. §-a alá esik, akkor az a fentebb kifejtettek szerint csak a jogosultak engedélyének beszerzése és a részükre történő jogdíjfizetés mellett jogszerű, kivéve ha a felhasználás az Szt. IV. fejezetében meghatározottak szerint szabad felhasználásnak minősül, vagy a szerzői jog más korlátozása alá esik (pl. idézés).

II/4.

Az eljáró tanács az I/2. kérdésre adott válaszában már megállapította: az érintett webrádió beregisztrálása a webrádiós linkgyűjteményt szolgáltató weboldalra, amely semmilyen, a szerzői jogi törvényben oltalom alá helyezett mű vagy teljesítmény felhasználásával nem járt, nem ütközik az Szt.-be.

Megállapítja továbbá, hogy a fentiek szerinti, szerzői jogilag releváns cselekménnyel nem járó regisztráció kapcsán annak eldöntése, hogy ezt a regisztrációt csak a műsorszolgáltató vagy valaki más is megvalósíthatja, nem tartozik a hatáskörébe.

II/5.

Az eljáró tanács ennek a kérdésnek a kapcsán is az I/2. kérdésre adott válaszát tartja irányadónak.

II/6.

A regisztráció jogszerűségének szerzői jogi megítélését illetően az eljáró tanács visszautal az I.2. pontban adott válaszára. A műsor nyilvánosság részére hozzáférhetővé tételének szerzői jogi megítélése kapcsán pedig visszautal a II/1. pontban adott válaszára.

Dr. Tomori Pál, a tanács elnöke
Dr. Horváth Péter, a tanács előadó tagja
Dr. Mlinarics József, a tanács szavazó tagja

* * *

IPARI TERVEZŐMŰVÉSZETI ALKOTÁS SZERZŐI JOGI VÉDELME

SZJSZT-30/2016

A megkereső által feltett kérdések

- I. *Az 1. sz. mellékletben bemutatott, a megkereső által tervezett Q. típusú utasváró egyéni és eredeti jellege folytán szerzői jogi védelem alá tartozik-e?*
- II. *A 3. sz. mellékletben csatolt összehasonlítás alapján a 2015-ben megvalósult utasváró(k) sértik vagy sérthetik-e a megkereső termékéhez fűződő szerzői jogait?*

Az eljáró tanács szakvéleménye

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 8. § (1) bekezdése szerint „a Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást ...”. Az eljáró tanács szakvéleményét a megkereséshez csatolt bizonyítékok alapján hozta meg.

Az eljáró tanács érdemi álláspontot tartalmazó szakvélemény nyújtására nem jogosult, kizárólag a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: „Sztj.”) rendelkezései alapján egyfajta szempontrendszert nyújthat a megkereső számára.

- I. *Az 1. sz. mellékletben bemutatott, a megkereső által tervezett utasváró egyéni és eredeti jellege folytán szerzői jogi védelem alá tartozik-e?*

1. Ipari tervezőművészeti alkotások szerzői jogi védelme

Az eljáró tanács megállapítja, hogy a Q. típusú utasváró esztétikai, művészi összbenyomás alapján ipari tervezőművészeti alkotás kategóriába tartozik, tehát *egyéni, eredeti jellegű szerzői műnek minősül.*

A hazai szabályozás tekintetében kijelenthető, hogy „A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg.”¹¹ Más feltétel tehát nem áll fenn a védelem keletkezéséhez. Az önkéntes műnyilvántartás eljárása

¹¹ Sztj. 1. § (3). Ennek nemzetközi háttere a Berni Uniós Egyezmény 5. cikkének (2) bekezdése, ami a szerzői jogi védelem formai kötöttség nélküli oltalmát mondja ki: „E jogok élvezete és gyakorlása nincs kötve semmiféle alakszerűséghez, és független attól, hogy a mű a származásának országában védelem alatt áll-e.”

útján kiállított tanúsítvány nem alapoz meg szerzői jogi védelmet, kizárólag – egy esetleges szerzői jogi jogvitában – a szerzőség bizonyításának megkönnyítését szolgálja.

*Az Sztj. védi az irodalmi, tudományos és művészeti (így az ipari tervezőművészeti) alkotásokat, amelyek a szerző szellemi tevékenységéből eredő egyéni, eredeti jelleggel rendelkeznek.*¹²

Az Sztj. 1. § (2) bek. o) pontja értelmében az utasváró ipari tervezőművészeti alkotásnak minősül. E műtípus a következőt jelenti: „Az ipari tervezőművészet valamely termék külső megjelenésének esztétikai és műszaki szempontok szerint kialakított terve, modellje, amely alapján ipari gyártástechnológiával állítják elő a termékeket, s áruként (nem műtárgyként) hozzák forgalomba. Ilyenek jellemzően a folyóméterben gyártott textíliák, vagy a formatervezett bútorok.”¹³

Az ipari tervezőművészeti tárgyak állhatnak formatervezésiminta-oltalom és szerzői jogi védelem alatt egyaránt. Így nem kizárt, hogy az alkalmazott művészet alkotásai nemcsak egyéni és újak (ezek a formatervezésiminta-oltalom bejegyzésének anyagi jogi feltételei), hanem művészi – azaz egyéni, eredeti – jelleggel is rendelkeznek. Ez utóbbi alapozza meg szerzői jogi védelmüket. Hogy az egyéni, eredeti jelleg, művészi érték felfedezhető-e a tárgyon, ehhez az alkotást *művészeti szemszögből* kell megvizsgálni.¹⁴ Ez következik a Legfelsőbb Bíróság LB. Pf. III. 21 105/1971. számú határozatából is.¹⁵

Az egyéni, eredeti jelleg az *alkotás külső kialakításában megnyilvánuló* kifejezőmódban jelenik meg. Ez jelenti az alkotó személyes, saját szellemi tevékenységéből adódó gondolatának megjelenítését.

A védelem *nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől*¹⁶ vagy az *alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől*.¹⁷ A szerzői jogi védelem szempontjából nincs jelentősége tehát annak, hogy *különleges* kreativitás vagy művészi színvonal jellemzi-e az alkotást. Ebből következik, hogy egy esztétikailag ízléses bútor darab még nem biztos, hogy egyéni, eredeti jelleggel bír, és ugyanez fordítva is igaz, azaz egy nem tetszetős berendezési tárgy is minősülhet szerzői műnek. Értékítéletet pedig tükrözhet például egy zsűrített alkotás, ami nem feltétlen alapozza meg a védelmet.¹⁸

Ezt támasztja alá e bírósági döntés is: „A *Képző- és Iparművészeti Lektorátusnak a művészeti alkotásokról kiadott értékelése önmagában nem alapítja meg a szerzői jogvédelmet.*”¹⁹

¹² Sztj. 1. § (2)–(3).

¹³ Gyertyánfy: i. m. (2), p. 412.

¹⁴ Vö.: Sztj. 1. § (3).

¹⁵ Gyertyánfy: i. m. (2), p. 86.

¹⁶ BH1980.332 in: Gyertyánfy: i. m. (2), p. 86.

¹⁷ Sztj. 1. § (3). Vö.: Ficsor Mihály: Szerzői jogi törvény. Viva Média Holding, Budapest, 1999, p.33. E felfogás tükröződik a BUE-ben is, amelynek 2. Cikke szerint az egyezmény szerinti védelem kiterjed az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotására, tekintet nélkül a mű létrehozatalának módjára vagy alakjára.

¹⁸ Gyertyánfy Péter: A szerzői jogi törvény magyarázata. KJK-Kerszöv, Budapest, 2006, p. 357.

¹⁹ BH 1990/420. In: Gyertyánfy: i. m. (18), p. 31.

Az egyéni, eredeti jelleg *nem azonos az objektív újszerűséggel*. Az oltalomhoz nem szükséges, hogy a műben kifejezett gondolatok, elvek objektív, így a dizájnoltalom²⁰ értelmében „újszerűek” legyenek (objektív újdonság). A szerzői jog egyedi alkotást követel meg. Ugyanakkor az egyediség abban áll, hogy az alkotás lényeges elemei (pl. színvilága, formai kialakítása) összbenyomás alapján nem találhatók meg más alkotásban. Az alkotó tekintetében tehát egy új alkotás jön létre, ami nem egy másik alkotás másolata. Ennek értelmében beszélhetünk *szubjektív újdonságról*.²¹ A szubjektív újdonság kapcsolódhat a tárgy funkcionális, technikai elemeihez kötődő esztétikai elemhez, vagy éppen megjelenhet ezektől függetlenül, pusztán díszítőelemként is.

Az „egyéni, eredeti jelleg” fennállásához így elengedhetetlen, hogy *legalább minimális tere* legyen a különböző megoldások közötti választásnak. Az alkotás folyamata ne legyen tehát teljesen meghatározva a körülmények vagy az alkalmazott eszközök által.

Az alkotás terét a tárgy kialakításánál szerepet játszó *döntési lehetőségek és azok korlátai jelentik*. Döntés megnyilvánulhat pl. az anyagválasztásban, a forma- és a színvilág meghatározásában. Ugyanakkor az alkotás terét szűkítik a dizájn tárgy használati funkció, a technikai adottságok, az ergonómiai követelmények, továbbá az adott iparágra jellemző megvalósított ötletek, stíluselemek.²² (Ezért a vizsgálat része a tárgy külső jellemzőinek megismerése mellett a piacon található példányok alaposabb tanulmányozása is,²³ amelyek a már megvalósult formai, színbeli, anyag-összetételbeli ötleteket jelentik.) A szerzői műnek tehát ezen túlmutató jellemvonásokkal kell rendelkeznie. A szerzői jogi védelmet a fenti kérdésekben hozott, a szerzői alkotótevékenységet feltételező döntések és választások összessége határozza meg.²⁴

Összefoglalva az alkotás akkor „egyéni”, ha „*az adott körülmények között lehetőség van többféle kifejezési módra, s ezek közül a szerző egyéni módon valósítja meg azok egyikét vagy másikat*”, és akkor „eredeti”, ha „*az nem csupán valamely már meglévő alkotás szolgai másolata*”.²⁵ Az egyéni, eredeti jellegnek pedig *esztétikai, művészi értékben kell megjelennie*.

²⁰ A formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény 2. §-a. „(1) Új a minta, ha azzal azonos minta nem jutott nyilvánosságra az elsőbbség időpontját megelőzően. (2) A mintákat egymással azonosnak kell tekinteni akkor is, ha külső jellegzetességeik csupán lényegtelen részletekben különböznek.”

²¹ Gerhard Schrickler, Ulrick Loewenheim: Urheberrecht, Kommentar. München, Verlag C.H. Beck, 2010, 4. Auflage. p. 112.

²² SZJSZT-05/2007/01 – Lámpák szerzői jogi védelme: https://www.szjstn.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenyek_pdf/szjszt_szakv_2007_005.pdf.

²³ Ezt támasztja alá az SZJSZT-30/2000. – Termékek csomagolásának szerzői jogi védelme: https://www.szjstn.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenyek_pdf/szjszt_szakv_2000_030.pdf. miszerint: „... az álláspontnak a kialakításánál az eljáró tanács figyelembe vette az Sz. által forgalmazott OKÉÉ márkanévű buborékos Túró Rudi és a PÖTTYÖS Túró Rudi csomagolását.” Így egy termék külső megjelenésének közismertsége az egyéni, eredeti jelleg hiányát támasztja alá. Vö. továbbá: SZJSZT-05/2007/01, i. m. (22).

²⁴ Vö. SZJSZT-09/2012 – Játékok szerzői jogi védelme és szolgai másolása: https://www.szjstn.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenyek_pdf/szjszt_szakv_2012_09.pdf.

²⁵ SZJSZT-38/2003 – Külsős óraadók előadásainak szerzői jogi védelme: https://www.szjstn.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenyek_pdf/szjszt_szakv_2003_038.pdf.

2. Az utasváró szerzői jogi védelme

Szerzői jogi védelem szempontjából a Q. típusú utasváró esztétikai, művészi összbenyomás alapján ipari tervezőművészeti alkotásnak minősül.

Az eljáró tanács az utasváró egyéni, eredeti jellegét kizárólag összbenyomása alapján állapította meg.

Általában elmondható, hogy egy ilyen jellegű tárgy kialakításánál az alkotói szabadság alapvetően adott. Ilyen döntések közé tartozhat többek között az utasváró szerkezetének formai kialakítása, vonalvezetése (pl. szögletes, boltíves tetőszerkezet), a használt anyagok megválasztása (pl. fém, fa, üveg) és színvilága, valamint az ülési lehetőség kiválasztása (pl. különálló fapad, talajon rögzített fémülőkék), továbbá az oldalüvegek díszítése (pl. grafikai, képzőművészeti megoldásokkal, figuratív, absztrakt módon, funkcióval és anélküli díszítőelemekkel, térbeli és síkbeli módon stb.).

Mindezek alapján az eljáró tanács úgy ítéli meg, hogy a megkereső alkotója szellemi tevékenységén alapuló megoldást választott.²⁶

Az utasváró egyéni, eredeti jellegét egyrészt az oldalfalak és a hátfal üvegfelületein végigfutó dekoratív és figyelemfelhívó fehér színű csíkozás, másrészt az ülőpad hosszával megegyező méretű, a pad mögötti hátfalra szerelt, fából készülő árnyékvető lécek alkalmazása alapozza meg (megkeresés, 3. sz. melléklet 1. pontja alatt felsorolt jellegzetességek 5. és 7. alpontja). Ezek az elemek, funkcionális értékeik mellett, esztétikailag jelentősen hozzájárulnak az utasváró művészi összbenyomásához, és együttesen markáns, könnyen felismerhető, egyéni és egyedi karaktert adnak a terméknek.

Az eljáró tanács *nem vette figyelembe* a művészi összbenyomás alapján nem észlelhető, a megkeresésben felsorolt, jellegzetesnek tekintett első négy, valamint a hatodik jellemvonást (megkeresés, 3. sz. melléklet 1. pontja alatt felsorolt jellegzetességek). Ennek indoka, hogy az utasváró esetében a művészi külalak, annak egyéni, eredeti jellege a meghatározó, amit a felsorolt jellemvonások közül az 5. és a 7. alpont alapoz meg. Azaz azok az elemek, amelyek nem járulnak hozzá az utasváró kinézetének esztétikai megítéléséhez, nem relevánsak a vizsgálat szempontjából. Még akkor sem, ha mindezen jellegzetességek egy teljesen új szerkezeti, műszaki megoldáson alapulnak. (Ez utóbbiak vizsgálata az iparjogvédelem területéhez tartozik.)

II. A 3. sz. mellékletben csatolt összehasonlítás alapján a megvalósult utasváró(k) sértik vagy sérthetik-e a megkereső termékéhez fűződő szerzői jogait?

Az eljáró tanács megállapítja, hogy a más városban felállított utasvárók sértetik a megkereső termékéhez fűződő szerzői jogait.

²⁶ Szt. 1. § (3).

Az Sztj. értelmében: „A szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. E törvény eltérő rendelkezése hiányában a felhasználásra engedély felhasználási szerződéssel szerezhető.”²⁷ A felhasználás körébe tartozik a többszörözés is, a felhasználónak tehát ehhez is engedélyt kell kérnie a szerzői jogosulttól.²⁸ A többszörözés fogalmát az Sztj. tágan határozza meg, így „Az építészeti alkotások esetében többszörözés a tervben rögzített alkotás kivitelezése és utánépítése is.”²⁹

Bár az Sztj. kifejezetten nem említi a dizájn tárgyat, az építészetre vonatkozó definíció azonban analóg módon alkalmazható annak 3D jellege miatt. „*Jogosulatlan a felhasználás különösen akkor, ha arra törvény vagy az arra jogosult szerződéssel engedélyt nem ad, vagy ha a felhasználó jogosultságának határait túllépve használja fel a művet.*”³⁰

Az eljáró tanács megvizsgálta, hogy a 2011-ben fejlesztett utasváró beazonosított egyéni, eredeti elemei mennyiben köszönnek vissza a – megkereső állítása szerint 2015-ben megvalósult – másik utasváró kialakításában.

Az eljáró tanács megállapítja, hogy *esztétikai, művészeti összbemutató alapján a két utasváró szinte azonosnak tekinthető.* Ennek indoka, hogy az utasváró egyéni, eredeti fehér csikozása és lécezős megoldása mind anyaghasználatban, mind formai megoldásban szinte egy az egyben visszaköszön a 2015-ben megvalósult utasváróban. Ennek magyarázata a rendelkezésre álló viszonylag tág körű alkotási tér, valamint hogy az azonosság fennállása miatt nem valószínűsíthető, hogy a 2015-ben felállított utasváró tervezője a megkereső tervétől függetlenül jutott volna ugyanarra az esztétikai megoldásra.

Ezért az eljáró tanács megállapítja a rendelkezésre álló bizonyítékok összehasonlítása alapján, hogy a 2015-ben megvalósult utasvárók sérthetik a megkereső termékéhez fűződő szerzői jogait.

Dr. Koltay Krisztina, a tanács elnöke
Dr. Hepp Nóra, a tanács előadó tagja
Pohárnok Mihály, a tanács szavazó tagja

* * *

²⁷ Sztj. 16. § (1).

²⁸ Sztj. 18. §.

²⁹ Sztj. 18. § (2) utolsó mondat.

³⁰ Sztj. 16. § (6).

SZAKIRODALMI MŰ ENGEDÉLY NÉLKÜLI ÁTVÉTELE ESETÉN A SZERZŐT MEGILLETŐ DÍJAZÁS SZEMPONTJAI

SZJSZT-01/2017

A megkereső törvényszék által feltett kérdések

- 1. A kirendelt szakértő a megküldött peres iratok alapján nyilatkozzon arról, hogy az alperes által készített tanulmányból milyen értéket képvisel a felperes kötetének 13–34. átemelt oldala az alperes által készített tanulmány céljához és összértékéhez viszonyítva!*
- 2. Nyilatkozzon a szakértő arról is, hogy milyen értéket képvisel az alperes által készített tanulmányban a plagizált rész a gyakorlati felhasználhatóság szempontjából összevetve az alperes által készített tanulmány többi részével!*
- 3. A szakértő határozza meg azt a díjmértéket, amely az alperes által készített tanulmány értékéhez képest a plagizált rész alapján megállapítható!*

Az alperes által feltett kérdések³¹

- 1. Kérem a szakértőt, hogy nyilatkozzon arról, hogy a kérdéses szövegrész átvétele a konzorcium és a központ között létrejött megbízási szerződés teljesítése szempontjából szükséges volt-e.*
- 2. Amennyiben az első kérdés alapján az átvett szövegrész a szerződés teljesítése körében szükséges volt, kérem, nyilatkozzon arról, hogy a tanulmány felperestől idézett része a konzorcium és a központ között létrejött megbízási szerződés 1. pontjában foglalt teljesítendő feltétele közül mely(ek)et teljesíti.*
- 3. Amennyiben van olyan pont, amelyet az idézett szövegrész teljesít, akkor azt az adott ponton belül milyen arányban teljesíti, illetve ez a teljes feltételrendszer alapján a teljes teljesítési hányad hány százalékát teszi ki?*
- 4. Amennyiben a szakértő válasza az első kérdésre az, hogy az idézett szövegrész a megbízási szerződés meghatározott feltételeit teljesíti, akkor az idézett szövegrész teljesítési százalékára figyelemmel az a kapott ellenérték mekkora részét teszi ki?*

Az eljáró tanács szakértői véleménye

Előzetes megjegyzések

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) 101. § (1) bek. alapján szerzői jogi jogvitás ügyben felmerülő szakkérdésekben a bíróságok és más hatóságok szakvéleményt kérhetnek a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala mellett működő szakértő testülettől.

³¹ 2017. január 25-én kelt előkészítő irat.

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet meghatározza a testület feladatait:

„1. § (1) A Szerzői Jogi Szakértő Testület (a továbbiakban: Szakértő Testület) az Szjt. 101. § (1) és (3) bekezdésében megjelölt ügyekben szakértői véleményt ad bírósági vagy hatósági megkeresés vagy megbízás alapján.

(2) E rendelet alkalmazásában szerzői jogi jogvitás ügy az Szjt.-ben szabályozott szerzői, szomszédos és adatbázis-előállítói jogok érvényesítésével összefüggő bármely jogvita.

(3) E rendelet alkalmazásában a felhasználási jog gyakorlásával kapcsolatos kérdésnek számít az Szjt.-ben szabályozott vagyoni jog gyakorlásával kapcsolatos kérdés.”

A Szerzői Jogi Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást, nem tart helyszíni szemlét.

A jogvita az alábbiakban foglalható össze a bíróság kirendelő végzése alapján.

A felperes a szerzője a J. című, 2010-ben kiadott szakirodalmi műnek.

Az alperes mint megrendelő a 2014. szeptember 25-én kelt szerződéssel megbízta az egyetemet mint vállalkozót egy tanulmány elkészítésével (A/4 melléklet). A vállalkozó a szerződésben meghatározott feladatok végrehajtására tudományos munkatársat (vállalkozó) jelölt ki (II. 5.). A tanulmányt a vállalkozó a szerződés szerint 2014. szeptember 30-ig egy példányban, nyomtatott formában, postai úton megküldi a megrendelő címére, és elektronikusan „doc” vagy „docx” formában megküldi a megrendelő kapcsolattartója e-mail címére (II. 7.). A felek a vállalkozói díjat nettó 2 000 000 Ft, összesen bruttó 2 540 000 Ft-ban határozták meg (IV. 1.). A megrendelő kikötötte, hogy a teljesítés során keletkező, szerzői jogi védelem alá eső alkotáson a megrendelő területi korlátozás nélküli, kizárólagos és harmadik személynek átadható felhasználási jogot szerez, amely kiterjed az alkotás átdolgozására is (V. 2.).

Az elkészített tanulmány a per F/3 melléklete. A tanulmányon nincs feltüntetve szerző, csak a 2014-es évszám. A tanulmány szerkezete – a tartalomjegyzéke alapján – az alábbi:

- Bevezetés,
- Fajtakérdés,
- Tartástechnológia,
- Takarmányozástechnológia,
- Bemutató mintatelep létrehozása,
- Ágazati integráció.

A perben nem vitatott, hogy az F/3 alatti tanulmány 13–34. oldala szó szerint megegyezik a felperes művének 5–35. oldalon található szövegével. A szó szerint átvett rész a tanulmány „Tartástechnológia” fejezetének a része.

A tanulmány teljes terjedelme 50 oldal. Ebből az átvett szövegrész 20 oldal terjedelmű, azaz a teljes szöveg 42%-a.

A tanulmány megrendelésének a háttere, hogy a központ 2014. szeptember 29-én megbízási szerződést kötött a konzorciummal, amely megbízási tárgya a tanulmány készítése a kazah juhtenyésztés fejlesztési lehetőségeiről és az abban lehetséges magyar részvételről (A/3 melléklet). A megbízási szerződés 1. pontja meghatározza annak tárgyát, miszerint a tanulmány főbb szakmai területei az alábbiak:

- a kazah juhtenyésztés bemutatása,
- fejlesztési igények, lehetőségek,
- a kiemelt partnerek bemutatása,
- a magyar ágazati lehetőségek, kapcsolódási javaslatok,
- a magyar vállalkozói csoport bemutatása, akik részt vehetnek a fejlesztésekben,
- az együttműködési program bemutatása, projektervek,
- a kazah fejlesztések várható haszna a magyar partnerek számára,
- a várható beruházások mértéke.

A megbízási szerződés szerint a konzorciumot mint megbízottat a feladat elvégzéséért 6 259 842 Ft + áfa megbízási díj illeti meg. A feladat a minisztérium jóváhagyásával tekinthető elvégzettnek (3.1.).

A törvényszék által feltett kérdésekre adott válaszok

1. *A kirendelt szakértő a megküldött peres iratok alapján nyilatkozzon arról, hogy az alperes által készített tanulmányból milyen értéket képvisel a felperes kötetének 13–34. átemelt oldala az alperes által készített tanulmány céljához és összértékéhez viszonyítva!*
2. *Nyilatkozzon a szakértő arról is, hogy milyen értéket képvisel az alperes által készített tanulmányban a plagizált részt a gyakorlati felhasználhatóság szempontjából összevetve az alperes által készített tanulmány többi részével!*

Az eljáró tanács az 1. és 2. kérdést együtt válaszolja meg.

A felperes álláspontja, hogy az alperes tanulmányának jelentős részét, az igazi értékét az ő szerzői műve jelenti, és nem lehet pusztán a mű terjedelméhez, oldalszámokhoz vagy témakörökhöz kötni a plagizált rész értékét.

Az eljáró tanács úgy ítéli meg, hogy a bíróság kérdése közvetetten arra is irányul, hogy jelen esetben indokolt-e eltérni a terjedelem alapján történő arányosítástól.

Az eljáró tanács megvizsgálta, hogy a bíróság által feltett kérdésekre tekintettel szükséges-e külső szakértő bevonása a szakértői vélemény elkészítésébe. A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 6. § (2) bekezdése szerint ha a szakértői vélemény kialakításához olyan különleges szakismeretre is szükség van, amellyel a testület tagjai nem rendelkeznek, tanácskozási joggal külső szakértő közreműködése is igénybe vehető.

Az eljáró tanács, amely szerzői jogi kérdésben jogosult szakértői véleményt adni, nincs abban a helyzetben, hogy értékelje a juhtenyésztéssel foglalkozó átfogó tanulmány egyes fejezeteinek súlyát a műben. A felperes műve a juhtenyésztés egyik részét, a juhbetegségeket elemzi, és ezt a részt vették át – más cím alatt – az alperes tanulmányába, amely a juhtenyésztés több más aspektusát is bemutatja (pl. fajtaválasztás, takarmányozás stb.).

A Szjt. 1. § (1) bek. alapján a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat. A (2) bek. szerint szerzői jogi védelem alá tartozik – függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen: *a*) az irodalmi (pl. szépirodalmi, szakirodalmi, tudományos, publicisztikai) mű. A (3) bek. kimondja, hogy a szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélettől.

Ebből következően a szerzői jogi védelem és az engedély nélküli felhasználás szempontjából az eljáró tanácsnak nincs módja arra vonatkozóan megállapítást tenni, hogy milyen értéket képvisel az alperesi tanulmányban a plagizált rész a tanulmány céljához viszonyítva, továbbá összevetni a tanulmány egyes fejezeteit a gyakorlati felhasználhatóság szempontjából. Az Szjt. fentiekben hivatkozott 1. § (3) bekezdésében foglaltak értelmében ennek különösebb jelentőséget sem lehet tulajdonítani.

Az eljáró tanács rámutat arra, hogy *többszerzős szakmai műveknél bevett gyakorlat, hogy az egyes szerzők honoráriumát az általuk írt műrészek terjedelmi arányai alapján állapítják meg.*

3. A szakértő határozza meg azt a díjmértéket, amely az alperes által készített tanulmány értékéhez képest a plagizált rész alapján megállapítható!

Keresetlevelében a felperes kereseti követeléseként kérte kötelezni az alperest 4 000 000 Ft kártérítés, valamint ezen összeg után a tanulmány elkészítésének időpontjától (feltételezett időpont: 2014. július 1.) a kifizetés napjáig tartó késedelmi kamat megfizetésére. A jogcím indokaként előadta, hogy „a kártérítési kereseti kérelmet elsődlegesen ... az Szjt. 94. § (2) bekezdésére és a régi Ptk. 339. § (1) bekezdésére mint tényleges károkozásra alapítom, amely során kérem a régi Ptk. 359. §-ában foglaltak szerint általános kártérítés megállapítását, másodlagosan pedig a régi Ptk. 339. § mellett a régi Ptk. 355. §-ának alkalmazásával kérem a nem vagyoni kártérítés megállapítását”. A felperes előadta azt is, hogy ha a jogvita elbírálására az új Ptk. rendelkezései szerint kerül sor, a nem vagyoni kártérítés helyett sérelemdíjként kéri megállapítani az alperes elmarasztalását az új Ptk. 2:52. § alapján. A felperes szerint a konzorcium a tanulmány fejében megbízási (vállalkozói) díjat kapott, így művének a felhasználásával 8 000 000 Ft haszonra tett szert. A felperes nem bontotta meg, hogy a

követeléséből mennyi (i) a felhasználási díjjal kapcsolatos követelése és (ii) a nem vagyoni kár, illetve a sérelemdíj iránti követelése.

A perbeli esetben a felperes érvényesíteni kívánt jogaként a Ptk. 339. §-ának (1) bekezdésére hivatkozott, azaz a szerzői jogi jogsértés szubjektív jogkövetkezményét kívánta alkalmazni, amelyhez bizonyítania kell a kártérítési felelősség fennállásához szükséges valamennyi körülményt, míg az alperes ezek bizonyítása esetére kimentheti magát azzal, hogy úgy járt el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható volt.

A felperes igénye – a kialakult bírói gyakorlat³² szerint – az Szjt. 94. § (1) bekezdés e) pontja alapján a jogsértéssel elért gazdagodásként is nyerhet elbírálást. Az Szjt. 94. §-ának (1) bekezdés e) pontja szerint jogainak megsértése esetén a szerző a jogsértővel szemben követelheti a jogsértéssel elért gazdagodás visszatérítését, amely a kialakult ítélkezési gyakorlat szerint legalább a megfizetni elmulasztott jogdíj összegével azonos. A gazdagodás mértéke meghatározásánál a jogsértőnek a jogsértéssel összefüggésben elért teljes bevételéből (nettó árbevétel) kell kiindulni, és abból – lévén szó objektív jogsértésről – levonhatók a tényleges, igazolt költségek. Ha a költségek levonása után még marad gazdagodása, arra a szerző igényt tarthat. Tehát a gazdagodás mértéke nem minden esetben felel meg a jogdíj mértékének, annál több lehet, viszont annál kevesebb nem. A jogdíj/gazdagodás összegét ahhoz a felhasználási módhoz igazodóan kell meghatározni, amelynek tekintetében a jogosulatlan felhasználás megvalósult.

Az eljáró tanácsnak elsődlegesen azt kell vizsgálnia, hogy milyen jogsértő magatartásra került sor, és ezen jogsértések alapján milyen kártérítési/gazdagodási igényt érvényesíthet a szerző. A szerző a pert kizárólag a konzorciumot vezető alperes ellen indította meg, az egyetemmel szemben nem.

Az Szjt. 16. § (1) bekezdése alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. A törvény eltérő rendelkezése hiányában a felhasználásra engedély felhasználási szerződéssel szerezhető.

A Szjt. 16. § (1) bekezdése kimondja a szerző minden felhasználási módra kiterjedő általános felhasználási és engedélyezési jogát (generálklauzula). Az Szjt. 17. §-a példálózóan sorolja fel a tipikus felhasználási eseteket.

Amikor az egyetem munkatársa a felperesi művet a tanulmányba átvette a szerző nevének feltüntetése nélkül, a szerzői művet felhasználta (többszörözés).

Az egyetem a tanulmányt átadta az alperesnek: egy nyomtatott példányban és elektronikusan, e-mail útján. Ezt követően az alperes a tanulmányt a megbízási szerződés (A/3) teljesítéseként átadta a központnak. Az eljáró tanács szerint az alperes teljesítése nem kizárólag a műpéldány átadását (birtokátruházás) jelentette, hanem az Szjt. 16. § (1) bekezdése szerinti szerzői jogi felhasználási cselekményt végzett (generálklauzula), amikor a tanulmányt üz-

³² Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.20.317/2015/3.; FIT-H-PJ-2015-782. bírósági határozata.

leti tevékenysége során hasznosította. A birtokátruházás üzleti hasznosítás céljából történt, ezzel a bármely felhasználás fogalma alá tartozó magatartás valósult meg.

Az alperesi felhasználás jogellenes magatartásnak minősül, amellyel okozati összefüggésben a felperes nem jutott bevételhez, a felperesnek tehát elmaradt bevétele keletkezett, ami az ezen felhasználási mód utáni meg nem fizetett megbízási díjban testesül meg. Jelen esetben tehát a felperes kára (ha eltekintünk a személyiségi jogi jellegű igénytől) megegyezik az alperes gazdagodásával.

Az Sztj. 42. §-ának (1) bekezdése értelmében a felhasználási szerződés alapján a szerző engedélyt ad művének felhasználására, a felhasználó pedig köteles ennek fejében díjat fizetni, míg a 45. § (1) bekezdése szerint a felhasználási szerződést – ha a törvény eltérően nem rendelkezik – írásba kell foglalni. A jelen esetben ilyen írásba foglalt felhasználási szerződés a peres felek között a sérelmezett felhasználásra nem jött létre. Az Sztj. 16. § (6) bekezdése alapján jogosulatlan a felhasználás különösen akkor, ha arra törvény vagy az arra jogosult szerződéssel engedélyt nem ad, vagy ha a felhasználó jogosultságának határait túllépve használja fel a művet.

A jogdíj összegszerűségének meghatározásánál az alapvető szempont, hogy a szerzői mű felhasználásáért járó díjazás a felek szabad megállapodásán alapul. Nincs olyan objektív könyvszakértői mérce, amely a jogosulatlan felhasználás ellenértékének megállapításához alapul szolgálhatna.

A felhasználási díj lehetséges összege tekintetében az eljáró tanács az alábbiakból indul ki.

Az eljáró tanács az előzőekben már utalt a többszerzős szakmai műveknél folytatott általános gyakorlatra, amelynek alapján az egyes szerzők honoráriumát az általuk írt műrészek terjedelmi arányai alapján állapítják meg.

A jelen esetben a felhasználási díj megállapításához kiindulópontként rendelkezésre áll az A/3 alatt mellékelt megbízási és az A/4 alatt csatolt kutatási szerződés, amelyek rendelkeznek a fizetendő díj összegéről.

Sem a megbízási szerződés (A/3), sem pedig a kutatási szerződés (A/4) nem bontja meg, hogy a fizetendő díjból mekkora rész az elvégzendő tevékenység ellenértéke, és mekkora rész a felhasználási engedély ellenértéke.

Mivel az alperes nem végzett tényleges tevékenységet (tanulmány elkészítése), mert a felperesi művet a fent írt mértékben átvette, így a jogsértésből eredő gazdagodása nemcsak a felhasználás fejében ki nem fizetett szerzői (felhasználási) díj, hanem a szolgáltatásának ellenértékéként kapott teljes megbízási díj összege, amelyből az igazolt költségeit levonhatja.

A konzorcium a tanulmány elkészítésével és átadásával kapcsolatban nettó 4 259 842 Ft eredményt ért el. Ez abból következik, hogy a kapott 6 259 842 Ft + áfa megbízási díjból levonásra kerül mint költség az egyetemnek kifizetett díj (2 000 000 + áfa).

A felperesi mű és a tanulmány terjedelmének aránya (42%) alapján tehát az alperesi dagodás összege 1 789 134 Ft.

Azzal, hogy a felperes nevét a tanulmányban nem tüntették fel, és a szerző nem mondott le nevének a feltüntetéséről, megsértették a szerzőnek a Sztj. 12. §-ában szabályozott névfeltüntetéshez való jogát. A személyiségi jog megsértése esetén érvényesített sérelemdíj összegének meghatározása nem szerzői jogi szakkérdés – amely az SZJSZT hatáskörébe tartozik –, így erre vonatkozóan az eljáró tanács nem foglalhat állást. A mérlegelést az Sztj. 94. § (2) bekezdés második mondata, illetve a 3. § és a Ptk. 2:55. § útján alkalmazandó Ptk. 2:52. § (3) bekezdése alapján, szabad mérlegeléssel állapítja meg a bíróság, feltéve, hogy van határozott kereseti kérelem a sérelemdíj megítélésére.

Válaszok az alperes által feltett kérdésekre:

- 1. Kérem a szakértőt, hogy nyilatkozzon arról, hogy a kérdéses szövegrész átvétele a konzorcium és a központ között létrejött megbízási szerződés teljesítése szempontjából szükséges volt-e.*

A megbízási szerződés (A/3) 1. pontja meghatározta a megbízás tárgyát, azaz egy tanulmány elkészítését. A megbízási szerződést az alperes közreműködő (almegbízott) bevonásával teljesítette: a megbízott elkészítette a tanulmányt az egyetemmel, és átadta a megbízónak. A szerződés 4.5. pontja szerint a feladatok teljesítését a megbízó kapcsolattartója igazolja; az 1. pontban foglalt feladat a minisztérium jóváhagyásával tekinthető elvégzettnek. A kutatási szerződésben (A/4) az egyetem mint vállalkozó kijelenti, hogy az általa a jelen szerződés keretében elkészített tanulmány a vállalkozó szellemi terméke (V.1.).

A megbízási szerződés teljesítéséhez nem volt szükséges a felperesi mű átvétele, az alperes önálló művet is készí(tet)hetett volna, vagy az alperesnek lehetősége lett volna a felperesi szerzővel felhasználási (átdolgozásra irányuló) szerződést kötni.

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy az alperesi kérdéseket nem tartja relevánsnak a szerzői jogi jogsértés szempontjából, a jogsértés az Sztj. szabályai alapján értékelendő.

- 2. Amennyiben az első kérdés alapján az átvett szövegrész a szerződés teljesítése körében szükséges volt, kérem, nyilatkozzon arról, hogy a tanulmány felperestől idézett része a konzorcium és a központ között létrejött megbízási szerződés 1. pontjában foglalt teljesítendő feltétele közül mely(ek)et teljesíti.*

Az előbbi alperesi kérdésre adott válasz mellett az eljáró tanács utal arra, hogy nincs hatásköre annak megítélésére, hogy az alperes a megbízási szerződést szerződésszerűen teljesítette-e.

3. *Amennyiben van olyan pont, amelyet az idézett szövegrész teljesít, akkor azt az adott ponton belül milyen arányban teljesíti, illetve ez a teljes feltételrendszer alapján a teljes teljesítési hányad hány százalékát teszi ki?*

Az eljáró tanács utal a második alperesi kérdésre adott válaszára.

4. *Amennyiben a szakértő válasza az első kérdésre az, hogy az idézett szövegrész a megbízási szerződés meghatározott feltételeit teljesíti, akkor az idézett szövegrész teljesítési százalékára figyelemmel az a kapott ellenérték mekkora részét teszi ki?*

Az eljáró tanács utal a második alperesi kérdésre adott válaszára.

*Dr. Koltay Krisztina, a tanács elnöke
Dr. Bacher Gusztáv, a tanács előadó tagja
M. Nagy Miklós, a tanács szavazó tagja*

Összeállította: Barsvári Tímea